

**Координатор
актуальної теми
ЄВГЕН БАРАШ**

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
начальник Інституту кримінально-виконавчої служби

Створення належних умов для забезпечення реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів особами, які відбули покарання, поступове наближення умов відбування покарання засудженими особами до міжнародних стандартів вимагає системного перегляду засад та підходів діяльності органів та установ виконання покарань, а також місця та ролі Державної кримінально-виконавчої служби України в сучасному суспільстві та державі.

(Із монографії "Управління Державною кримінально-виконавчою службою України: адміністративно-правове дослідження")

Трансформація вектора мети покарання в бік корекції поведінки та ресоціалізації засуджених вимагає достеменних змін кримінально-виконавчої системи України. Подолати недоліки у сфері виконання кримінальних покарань можна лише шляхом здійснення реформи, метою якої є поетапне впровадження, на наукових засадах і з урахуванням світового досвіду, ефективного механізму управління пенітенціарною сферою. У результаті цього вона має стати достатньо прозорою для громадськості та здатною забезпечувати дотримання прав і свобод людини та громадянина.

(Зі вступного слова головного редактора журналу "Вісник Пенітенціарної Асоціації України" № 3/2018)

Саме за станом кримінально-виконавчої системи, ставлення суспільства до осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, умовами їх утримання і життя світова спільнота оцінює рівень цивілізованості держави та демократії в ній. Тому розроблення концептуальних засад реформування кримінально-виконавчої системи України, за допомогою яких вона здійснюється, на цей час є дуже актуальною, як для науки, так і для практики. Це важливий і відповідальний етап у нашому житті, який відкриває нові можливості й перспективи щодо дослідження та розв'язання проблем реформування кримінально-виконавчої системи України.

(Зі збірника матеріалів міжнародної науково-практичної конференції "Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція")

www.pravoua.com.ua

e-mail: editor.pravoua@gmail.com

Тайпінг

Ю Р И Д И Ч Н И Й Ж У Р Н А Л

ПРАВО УКРАЇНИ

Заснований у 1922 р. Видається щомісячно

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія КВ № 23026-12866ПР Передплатний індекс 74424

DOI: 10.33498/louu-2019-07 ISSN 1026-9932

Адреса редакції: вул. Багговутівська, 17-21 м. Київ, 04107, Україна тел.: +380(44) 537-51-10
Головний редактор: доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Олександр Святоцький

Веб-сайт: <http://www.pravoua.com.ua> Голова Редакційної ради: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України Руслан Стефанчук
E-mail: editor.pravoua@gmail.com
Офіційна сторінка у Facebook: <https://www.facebook.com/pravoua.com.ua>

Юридичний журнал "Право України" внесено до:

Переліку наукових фахових видань у галузі юридичних наук (наказ Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2017 р. № 1714)

Міжнародної наукометричної бази даних EBSCO Publishing, Inc. (США) (Ліцензійні угоди від 16 травня 2013 р. та 1 травня 2015 р.)

Міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus International (Польща) (листопад 2014 р.)

Міжнародної наукометричної бази даних HeinOnline (США) (Ліцензійна угода від 11 січня 2016 р.)

Видавець
© Юридичне видавництво "Право України"

IV. Концептуальні засади розбудови національної моделі пробації

Ірина Яковець

докторка юридичних наук,
старша наукова співробітниця,
перша заступниця директора Державної установи
“Центр пробації”
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1022-3115>
sektor2@ukr.net

Костянтин Автухов

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1604-6797>
Research ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-5143-2015>
k.avtukhov@gmail.com

УДК 343.8

ШЛЯХ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУТУ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ВЧИНЕННЯ ПОВТОРНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ*

АНОТАЦІЯ. Завданням кримінальної юстиції є забезпечення безпеки суспільства, його захист від протиправних посягань. Для досягнення вказаної мети законодавцем кожної країни закріплюються певні механізми превенції нових правопорушень та заходи роботи з особами, що вже вчинили злочин. Радянська, а нині й сучасна українська правоохоронна система послуговується широким колом різноманітних інструментів, утім, такий механізм, як оцінка ризиків вчинення кримінального правопорушення, перебуває лише на початковій стадії впровадження в українську правничу систему. Досвід передових країн світу та міжнародних організацій свідчить про планомірне поширення практики впровадження інструмента оцінки ризиків. Зростання популярності оцінки ризиків зумовлене запитом суспільства

* Стаття є продовженням досліджень авторів, попередні результати яких частково опубліковані: К Автухов та В Човган та І Яковець, *Оцінка ризиків і сучасна кримінальна юстиція* (2019).

на безпеку, котру можна належно забезпечити науково обґрунтованими методами та політиками (*evidence-based policies*).

Мета статті – висвітлити процес запровадження застосування інституту оцінки ризиків та подальші перспективи розширення сфер застосування оцінки ризиків в Україні.

Розвиток вітчизняної науки кримінально-виконавчого права зумовлює все більший інтерес до передових світових підходів до вирішення проблем надмірної дискреції персоналу органів та установ виконання покарань при прийнятті рішень, що впливають на правовий статус засуджених. Крім того, існує гостра потреба у науково-доведених підходах роботи з засудженими та інструментах, ефективність яких можна виміряти шляхом емпіричних досліджень та які вже пройшли апробацію у передових країнах. Інструмент оцінки ризиків вчинення кримінального правопорушення володіє всіма описаними вище характеристиками, саме тому можливо констатувати, що в майбутньому практика застосування цього інструмента лише розширюватиметься.

Розробка та впровадження окремих елементів оцінки ризиків та потреб у діяльності органів виконання покарань розпочалися ще у 2000 р. і фактично тривали понад 15 років. Цей процес супроводжувався численними проектами, у межах яких розроблялися, апробувалися та валідувалися різні варіації оцінки ризиків. Фактичний результат цього процесу був оформлений у прийнятому у 2015 р. Законі України “Про пробацію”, у якому цей інструмент фігурує серед елементів досудової доповіді та в аспекті здійснення соціально-виховної роботи з засудженими. Утім, процес запровадження в Україні оцінки ризиків триває, і вже в зареєстрованих законопроектах, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України, оцінка ризиків набуває все масштабнішого застосування, зокрема у законопроекті № 7337 “Про пенітенціарну систему”.

Ключові слова: оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення; рецидив; досудова доповідь; пробація; умовно-дострокове звільнення.

Досвід передових країн світу та міжнародних організацій свідчить про планомірне поширення практики впровадження інструмента оцінки ризиків. Зростання популярності оцінки ризиків зумовлене запитом суспільства на безпеку, яку можна належно забезпечити науково обґрунтованими методами та політиками (*evidence-based policies*). Такі політики обмежують прийняття рішень на підставі ідеологічних, популістських або інших кон’юнктурних факторів. Натомість в основу рішень, які потім виконуються на практиці, покладають наукові підходи й емпірично доведені факти та тенденції. Таким чином мінімізуються суб’єктивні фактори, що часто можуть призводити до помилкових або навіть небезпечних рішень¹.

Наразі механізм оцінки ризиків вчинення правопорушення застосовується в Україні лише в декількох сферах – при досудовій та нагля-

¹ Див. детальніше: К Автухов та В Човган та І Яковець, *Оцінка ризиків і сучасна кримінальна юстиція* (2019).

довій пробації, а також при застосуванні положень Закону України “Про запобігання та протидію домашньому насильству”². Утім, за нашими оцінками, існує щонайменше сім сфер, де застосування оцінки ризиків зменшить обсяг дискреційних повноважень та допомагатиме якіснішій роботі з правопорушником. Аналіз шляху запровадження оцінки ризиків в Україні сприятиме формуванню перспектив розширення сфер застосування цього інструмента і надалі.

Огляд проблематики застосування оцінки ризиків проводили дослідники з різних галузей юридичної науки, зокрема: А. Гель, О. Колб, О. Мірошніченко, В. Човган, Д. Ягунов. Однак розвиток практики застосування оцінки ризиків в Україні, прийняття низки міжнародних актів підвищує потребу постійного оновлення знань у цій сфері.

Мета дослідження – висвітлити процес запровадження застосування інституту оцінки ризиків та подальші перспективи розширення сфер застосування оцінки ризиків в Україні.

Діяльність щодо розробки та впровадження окремих елементів оцінки ризиків та потреб у діяльності органів виконання покарань розпочалася ще у 2000 р. Вона відбувалася в межах пілотних проєктів із впровадження відновного правосуддя та ювенальної юстиції, що підтримувалися представництвами Дитячого фонду Організації Об’єднаних Націй (ЮНІСЕФ) та Європейською комісією в Україні, Канадською агенцією з міжнародного співробітництва, Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва, програмою Матра (Посольства Королівства Нідерланди), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Інститутом Сталих Спільнот (ISC), Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), Посольством Великої Британії, Міжнародним фондом “Відродження” та Центральним менонітським комітетом.

Активності в зазначених напрямках дали змогу апробувати можливості залучення пробації (тоді ще – кримінально-виконавчої інспекції) до процедури медіації та процесу призначення покарання неповнолітнім через складання досудового звіту, що містив у собі інформацію про особу дитини, причини вчинення злочину тощо. Такий звіт готувався інспектором кримінально-виконавчої інспекції з метою долучення його до матеріалів справи та містив у собі морально-психологічну характеристику правопорушника, інформацію про його соціальні умови та оточення, висновки щодо доцільності застосування до правопорушника тих чи інших заходів, спрямованих на його ресоціалізацію.

² Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>> (дата звернення: 01.06.2019).

Однак чітких форм проведення оцінки ризиків і потреб на цьому етапі так і не було напрацьовано.

У 2006 у межах проєкту “Гуманізація кримінального судочинства шляхом розвитку елементів служби пробації та програм примирення потерпілих та правопорушників”, який здійснювався благодійною організацією “Український центр порозуміння” за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження”, розроблено й апробовано типову форму оцінки особистості правопорушника³. Ця форма була призначена для того, щоб допомогти працівнику кримінально-виконавчої інспекції здійснювати всебічну та структуровану оцінку тих аспектів життя правопорушника, зміна яких може знадобитися для того, щоб уникнути вчинення ним нових правопорушень. При роботі з правопорушниками наголошувалося, що така форма не може замінити професійного досвіду, навичок або судження, але її призначення – допомогти працівникам кримінально-виконавчої інспекції, що здійснюють нагляд, послідовно застосовувати свої професійні навички з тим, щоб забезпечити проведення відповідної роботи з правопорушником, сфокусованої на причинах його протиправної діяльності.

Планувалося, що після обговорення висновків, викладених у формі оцінки особистості, із самим правопорушником, працівник кримінально-виконавчої інспекції зможе разом із ним визначити план роботи, що базуватиметься на вирішенні спільно визначених проблем і, таким чином, розпочати процес зміни його поведінки.

Головним проблемним аспектом при практичному застосуванні цієї Анкети був її значний обсяг (що витребувало чимало часу для спілкування та збору інформації). Крім того, вона не мінімізувала вплив суб’єктивної оцінки інтерв’юера на визначення загальних тенденцій в поведінці, що, наприклад, можна було зробити, застосувавши бальні показники.

Під час подальшої реалізації проєкту “Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні” наприкінці 2011 р. – на початку 2012 р. інструмент оцінки ризиків і потреб неповнолітньої особи набув більш структурованої форми та вигляду. У ньому одночасно з’явилася й така нова категорія, як “захисні фактори”, тобто обставини або якості, на які можливо спиратися у подальшій роботі з дитиною.

Саме цей інструмент і став фактично першою Анкетною у виді форми на основі бальної оцінки ризиків і потреб неповнолітніх.

Наведена форма оцінки заснована на моделі інструмента оцінки ASSET, який застосовує Рада юстиції щодо неповнолітніх в Англії та

³ Н Прокопенко (заг ред), Гуманізація кримінального судочинства шляхом розвитку елементів служби пробації та реалізації програм примирення потерпілих та правопорушників. Методичні матеріали (2007).

Уельсі з 2000 р. У 2012 р. представники української сторони звернулися до Ради юстиції щодо неповнолітніх Англії та Уельсу і дістали відповідний дозвіл на використання й адаптацію інструмента оцінки для застосування в Україні. На вимогу цієї ж Ради інструмент оцінки більше не називається *ASSET*, оскільки був адаптований до українських реалій та законодавства. Процес адаптації складався з тестування, методики, розробленої Мелітопольською кримінально-виконавчою інспекцією упродовж року, що дало змогу внести необхідні зміни до Форми оцінки і врахувати вимоги національного законодавства та практику⁴.

Трохи пізніше за схожою схемою розпочалася розробка Анкети оцінки ризиків і потреб для повнолітніх осіб. Так, з урахуванням як позитивного іноземного досвіду, так і національних напрацювань, у межах проекту “Підтримка в’язничної реформи в Україні” (який реалізовувався з 1 березня 2011 р. до 31 березня 2013 р. Офісом Ради Європи в Україні спільно з Генеральним директором з прав людини і норм права, Державною пенітенціарною службою України та фінансувався Міжнародною агенцією розвитку співробітництва Швеції (*SIDA*))⁵, було розроблено методику та інструмент оцінки ризику вчинення нового злочину засудженим.

Цей інструмент, умовно названий “Анкета оцінки ступеня ризику/ потреб”, планувалося використовувати не лише для оцінки вірогідності ризику з метою звичайного спостереження за засудженим, а й для того, щоб допомогти персоналу визначити робоче навантаження, розподілити обов’язки, скласти перспективний план роботи з засудженим, спрямований на зниження показників ризику та задоволення існуючих потреб.

Починаючи з 2013 р., фахівцями Державної пенітенціарної служби України спільно з експертами проекту Європейського Союзу (далі – ЄС) “Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні”⁶ було проведено роботу з удосконалення національного інструмента оцінки ризиків вчинення засудженими повторних злочинів та доопрацювання методичного посібника щодо роботи з оцінкою ризиків повторних кримінальних правопорушень. На завершальному етапі розробки цієї методики було проведено її пілотне випробування.

Апробацію Анкети було здійснено шляхом вибіркового вивчення особових справ та опитування 300 засуджених, які відбувають покарання

⁴ ‘Методичні рекомендації щодо порядку проведення оцінки ризиків скоєння повторних правопорушень і визначення потреб дітей в конфлікті із законом’ (Державна кримінально-виконавча служба України) <<https://kvs.gov.ua/zmi/MethodRekomendOcinKaRyzykiv24072014.pdf>> (дата звернення: 01.06.2019).

⁵ ‘Проект “Підтримка в’язничної реформи в Україні” (Офіс Ради Європи в Україні) <<http://www.coe.kiev.ua/projects/spru.html>> (дата звернення: 01.06.2019).

⁶ ‘Представники ВККСУ провели зустріч із місією з оцінки допомоги ЄС у реалізації реформ у сфері юстиції’ (Судова влада України, 29 січня 2018) <<https://court.gov.ua/archive/422590/>> (дата звернення: 01.06.2019).

у виді позбавлення волі у виправних колоніях різних рівнів безпеки Харківської області. Дослідження дало змогу ідентифікувати основні причини та умови, які зумовлюють вчинення нових злочинів, стосовно осіб, які утримуються в місцях позбавлення волі за малозначні злочини. Були також виявлені та узагальнені соціальні й особистісні проблеми, вирішення яких можливо здійснити при роботі з цими особами як на стадії підготовки до звільнення, так і при перебуванні на свободі.

Над удосконаленням інструмента працювала робоча група, до складу якої увійшли консультанти та експерти вказаного Проекту, зокрема: Д. Кларк (колишній головний психолог Національної служби пробації Англії та Уельсу) та В. Бабіч (колишній керівник виправної служби Пенітенціарної служби Хорватії)⁷.

Саме розроблена за підтримки проекту ЄС Анкета оцінки ризиків і потреб лягла в основу тієї оцінки, що нині використовується у практиці діяльності органів пробації.

Законодавче оформлення здійснення оцінки ризиків у діяльності органів пробації було здійснено у 2015 р. із прийняттям Закону України “Про пробацію”⁸, в якому цей інструмент фігурує серед елементів до судової доповіді та в аспекті здійснення соціально-виховної роботи з засудженими. Пізніше, 26 червня 2018 р. наказом Міністерства юстиції України було затверджено Методичні рекомендації оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення повнолітніми особами, які вчинили кримінальні правопорушення (обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень). Саме у цьому акті сформульовано конкретну модель оцінки ризиків, якою послуговується персонал органу пробації.

Висвітлені вище етапи розвитку вітчизняних напрацювань щодо запровадження механізму оцінки ризиків в Україні дають достатньо ґрунтовне уявлення про те, що цей процес здійснювався за активної підтримки міжнародних партнерів України та на високому експертному рівні. Однак, незважаючи на все це, між початком розробок вітчизняної оцінки ризиків і до законодавчого закріплення минуло 15 років, і це ще раз підтверджує складність запровадження нових правових інститутів у вітчизняну практику.

Утім, важливо зазначити, що, впроваджуючи нові для України, однак вже абсолютно прийняті у західних країнах, правові механізми у сфері

⁷ ‘Завершено розробку проекту оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення’ (Державна кримінально-виконавча служба України, 15.04.2016) <<https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/ode/en/control/ode/uk/publish/article/829722;jsessionid=EEE7C8427A6AB978C0675C37283D2933>> (дата звернення: 01.06.2019).

⁸ Про пробацію: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 160-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>> (дата звернення: 01.06.2019).

виконання кримінальних покарань закладаються підвалини для запровадження інструмента оцінки ризиків і в інших сферах правоохоронної діяльності. Так, майже через 3 роки після прийняття Закону України “Про пробацію” Верховна Рада України прийняла Закон “Про запобігання та протидію домашньому насильству”, в якому серед значних новел у протидії домашньому насиллю вказується оцінка ризиків, під якою розуміють ‘оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи’⁹. Тобто можна констатувати, що сфера застосування формалізованих методик збору інформації та формулювання на їх підставі певних висновків і надалі поширюватиметься.

Загалом багаторічна робота з запровадження оцінки ризику нині знаходить все нові формулювання й у самій кримінально-виконавчій політиці, зокрема у законопроектах, що вже опрацьовуються у Парламенті України. Так, законопроект № 7337 “Про пенітенціарну систему” (далі – Законопроект № 7337)¹⁰, який направлений на впровадження докорінних змін у пенітенціарній практиці, пропонує впровадження оцінки ризиків при застосуванні одного з найбільш корупційних механізмів – умовно-дострокового звільнення.

Надмірна дискреція при застосуванні існуючого порядку умовно-дострокового звільнення неодноразово ставала предметом наукової критики. За чинним законодавством підставою такого звільнення є встановлення факту “виправлення” засудженого. Та, власне, категорія виправлення є великою мірою оціночною, особливо з огляду на її розмите визначення у Кримінально-виконавчому кодексі України як процесу позитивних змін в особистості засудженого (ст. 6)¹¹. На практиці це призводить не тільки до сумнівних із погляду безпеки суспільства дострокових звільнень, а й до корупції та інших зловживань з боку адміністрацій пенітенціарних установ¹².

Законопроект № 7337 пропонує відійти від радянської моделі застосування умовно-дострокового звільнення шляхом впровадження практики напівавтоматичного застосування цього виду звільнення, що вже тривалий час застосовується у різних європейських країнах та відповідає міжнародним нормативним актам. Суть зводиться до такого: після відбуття засудженим частини строку покарання, яка залежить від тяжкості

⁹ Про запобігання та протидію домашньому насильству (н 2).

¹⁰ Про пенітенціарну систему: проект Закону № 7337 від 24 листопада 2017 р. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62965> (дата звернення: 01.06.2019).

¹¹ Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>> (дата звернення: 15.05.2019).

¹² Автухов та Човган та Яковець (н 1).

злочину та інших обставин, особа може бути звільнена, якщо проти цього не заперечує адміністрація установи виконання покарань. Якщо ж адміністрація має обґрунтовані заперечення проти звільнення, то вона звертається до органу пробації як до невідомого органу з запитом на проведення оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення. За відсутності таких заперечень адміністрація направляє до пробації клопотання про необхідність складання висновку щодо доцільності покладення на особу обов’язків, передбачених ст. 76 Кримінального кодексу України¹³ (це може бути обмеження пересування, обов’язок працевлаштуватися, пройти курс лікування тощо).

Оцінка ризиків вчинення повторного правопорушення за такого підходу набуває значення об’єктивного та неупередженого індикатора реальних результатів процесу виконання-відбування покарань, а не оціночних суджень, як це є зараз. Утім, орган пробації своєю оцінкою ризиків не обмежує суд у можливості застосування умовно-дострокового звільнення й у випадках встановлення високого рівня ризику, адже за Законопроект № 7337 суд враховує не лише висновок пробації, а й інші дані, які свідчать про ступінь такого ризику.

Законопроект № 7337 є найбільшим за обсягом серед проектів зі зміни пенітенціарної системи, однак не єдиним. Ще одним комплексним проектом щодо впровадження оцінки ризиків є законопроект № 2291а “Про внесення змін до Закону України “Про попереднє ув’язнення” (щодо імплементації окремих стандартів Ради Європи)” (далі – Законопроект № 2291а)¹⁴, який вже було прийнято Парламентом у першому читанні. Зокрема, він передбачає впровадження стандартів Європейського комітету з запобігання катуванням у практику застосування в Україні запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

Законопроект № 2291а запропоновано закріпити такі варіанти застосування оцінки ризиків:

1) за загальним правилом, побачення проводяться у відкритих умовах, що надають можливість фізичного контакту. Побачення з обмеженим контактом надаються лише у випадках, коли підстави для цього встановлені індивідуальною оцінкою ризиків та таке обмеження зумовлено інтересами національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров’я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб;

¹³ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> (дата звернення: 15.05.2019).

¹⁴ Про внесення змін до Закону України “Про попереднє ув’язнення” (щодо імплементації окремих стандартів Ради Європи): проект Закону № 2291а від 6 липня 2015 р. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55900> (дата звернення: 01.06.2019).

2) телефонні розмови ув'язнених не підлягають контролю з боку адміністрації, окрім випадків, коли це встановлено результатами індивідуальної оцінки ризиків;

3) кореспонденція осіб, які тримаються під вартою, не перевіряється, крім випадків, коли індивідуальна оцінка ризиків свідчить, що кореспонденція містить заборонені предмети або інформацію, що може використовуватися для порушення режиму;

4) побачення осіб, які тримаються під вартою, відбуваються конфіденційно, крім випадків, коли індивідуальна оцінка ризиків вимагає необхідного та пропорційного втручання в інтересах національної безпеки та громадського порядку, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я або захисту прав і свобод інших осіб. У такому разі на підставі оцінки ризиків має прийматися вмотивоване рішення про обмеження побачень.

Висновки. Розвиток вітчизняної науки кримінально-виконавчого права зумовлює все більший інтерес до передових світових підходів до вирішення проблем надмірної дискреції персоналу органів та установ виконання покарань при прийнятті рішень, що впливають на правовий статус засуджених. Крім того, існує гостра потреба у науково-доведених підходах роботи з засудженими та інструментах, ефективність яких можна виміряти шляхом емпіричних досліджень та які вже пройшли апробацію в передових країнах. Інструмент оцінки ризиків вчинення кримінального правопорушення володіє всіма описаними вище характеристиками, саме тому можливо констатувати, що у майбутньому практика застосування цього інструмента лише розширюватиметься.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Avtukhov K ta Chovhan V ta Yakovets I, *Otsinka ryzykiv i suchasna kryminalna yustytstsiia [Risk Assessment and Modern Criminal Justice]* (2019) (in Ukrainian).

Edited books

2. Prokopenko N (zah red), *Humanizatsiia kryminalnoho sudochynstva shliakhom rozvytku elementiv sluzhby probatsii ta realizatsii prohram prymyrennia poterpylykh ta pravoporushnykiv. Metodychni materialy [Humanization of Criminal Court Procedure Through the Development of Probation Service Elements and the Implementation of Reconciliation Programs for Victims and Offenders. Methodological Materials]* (2007) (in Ukrainian).

Websites

3. 'Metodychni rekomendatsii shchodo poriadku provedennia otsinky ryzykiv skoiennia povtornykh pravoporushen i vyznachennia potreb ditei v konflikti iz zakonom' ['Methodological Recommendations on the Procedure for Assessing the Risks of Repeat Offences and Determining the Needs of Children in Conflict with Law'] (*Derzhavna kryminalno-vykonavcha sluzhba Ukrainy*) <<https://kvs.gov.ua/zmi/MetodRekomendOcinKaRyzykiv24072014.pdf>> (accessed: 01.06.2019) (in Ukrainian).
4. 'Predstavnyky VKKSU provely zustrich iz misiieiu z otsinky dopomohy YeS u realizatsii reform u sferi yustytstii' ['Representatives of the High Judicial Qualifications Commission of Ukraine Met with the Mission for Evaluation of EU Support to Reforms of Justice'] (*Sudova vlada Ukrainy*, 29 sichnia 2018) <<https://court.gov.ua/archive/422590/>> (accessed: 01.06.2019) (in Ukrainian).
5. 'Proekt "Pidtrymka v'iaznychnoi reformy v Ukraini"' (*Ofis Rady Yevropy v Ukraini*) ['Project "Support for Prison Reform in Ukraine"'] <<http://www.coe.kiev.ua/projects/spru.html>> (accessed: 01.06.2019) (in Ukrainian).
6. 'Zaversheno rozrobku proektu otsinky ryzykiv vchynennia povtornooho kryminalnoho pravoporushennia' ['Development of the Repeat Crime Risk Assessment Project Completed'] (*Derzhavna kryminalno-vykonavcha sluzhba Ukrainy*, 15.04.2016) <<https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/ode/en/control/ode/uk/publish/article/829722;jsessionid=EEE7C8427A6AB978C0675C37283D2933>> (accessed: 01.06.2019) (in Ukrainian).

Iryna Iakovets
Kostiantyn Avtukhov

THE WAY TO IMPLEMENT AND FUTURE PROSPECTS OF THE INSTITUTE OF REPEAT OFFENCE RISK ASSESSMENT IN UKRAINE

ABSTRACT. The objective of criminal justice is to ensure security of society and protect it from unlawful encroachments. To accomplish this goal, in each country the legislator establishes certain mechanisms which prevent new offences, and measures of working with persons who have already committed a crime. The Soviet and now the modern Ukrainian law enforcement system uses a wide range of various tools; however, such a mechanism as repeat crime risk assessment is only at the initial stage of its introduction into the Ukrainian legal system. The experience of the leading countries worldwide and international organizations shows that the practice of implementing the risk assessment tool is being systematically disseminated. The growing popularity of risk assessment is a response to society's demands for security which can be properly ensured through science-supported methods and policies (evidence-based policies).

The purpose of the article is to highlight the process of implementing the use of the risk assessment institute and further prospects of expanding the scope for the use of risk assessment in Ukraine.

The development of the national criminal executive law science facilitates an increasing interest to the advanced world approaches intended for resolving the issues of excessive

* This article continues the authors' research, the preliminary results of which are partially published: K Avtukhov and V Chovhan and I Iakovets, *Risk Assessment and Modern Criminal Justice* (2019).

discretion which is exercised by staff of penal and correctional bodies and institutions when they make decisions affecting the legal status of convicts. Besides, there is an urgent need for scientifically proven approaches to work with convicts and for tools which can be efficiently measured through empirical research and which have already been tested in the advanced countries. The tool for assessing the criminal offense risk possesses all the characteristics described above, therefore, it is possible to assert that the practice of using this tool will only expand in the future.

Separate risk and need assessment elements started to be developed and implemented in the operation of penal and correctional bodies as long ago as in 2000, taking actually more than 15 years. This process was accompanied by numerous projects within the framework of which different risk assessment options were developed, tested and validated. The actual outcome of this process was formalized in the Law of Ukraine "On Probation" adopted in 2015, in which this tool appears among the pre-trial report elements and in terms of social and educational work with convicts. However, the process of implementing risk assessment in Ukraine is still underway, and in the registered draft laws currently considered by the Verkhovna Rada of Ukraine risk assessment is becoming increasingly widespread, in particular, in draft law No. 7337 "On the Penitentiary System".

KEYWORDS: assessment of repeat criminal offense risks; repeat offence; pre-trial report; probation; release on parole.

Марина Рудницьких

кандидатка юридичних наук,
керівниця пенітенціарного напрямку благодійної організації
"FREE ZONE"
(Київ, Україна)
marina.ig.lysenko@gmail.com

УДК 343.848

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У сучасному світі провідним трендом у пенітенціарній галузі є системна підготовка засуджених під час відбування покарання та соціальна адаптація після нього. Це пов'язано, перш за все, з усвідомленням впливу колишніх засуджених на стан суспільної безпеки, громадського здоров'я та економіки: строки покарань, пов'язаних з ізоляцією, стають коротше, а повторні злочини досить дорого коштують.

Реінтеграція особи у суспільство є серйозним викликом для більшості країн Європи, які дотримуються основного правила: підготовка до звільнення має розпочинатися з першого дня відбування покарання. В Україні питання адаптації осіб після звільнення з установ виконання покарань були вкладені в межі пенітенціарної пробації відповідно до Закону України "Про пробацію". Минуло понад чотири роки з моменту набуття чинності цього нормативно-правового акта, однак пенітенціарна пробація залишається найменш розробленою, порівняно з досудовою та наглядною, і без якісної державної політики у сфері соціальної допомоги засудженим та звільненим навряд чи система виконання покарань буде функціонувати повноцінно.

Метою статті є огляд та аналіз сучасного стану запровадження пенітенціарної пробації, а також викладення авторського бачення перспектив її розвитку в Україні.

У результаті опрацювання міжнародних норм і зарубіжного досвіду були сформувані універсальні етапи реалізації заходів пенітенціарної пробації: оцінка ризиків і потреб засуджених, планування кейсу роботи з ними, підбір та застосування реінтеграційних програм, реалізація заходів, пов'язаних із підготовкою до звільнення, соціальна адаптація засуджених після звільнення.

На основі досвіду реалізації пілотного проєкту окреслені необхідні умови повноцінного функціонування пенітенціарної пробації. Так, сюди можна віднести покращення матеріально-побутових та житлових умов відбування покарання засуджених у виправних колоніях, інтеграція пенітенціарної медицини до загальної системи охорони здоров'я, посилення кадрового потенціалу, а також залучення волонтерів.

Пенітенціарна пробація самостійно нездатна вирішити системні проблеми злочинності чи зниження рівня соціально небезпечних хвороб. Водночас підготовка до